

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Centrum för naturvägledning (CNV)

Verksamhetsberättelse CNV 2021

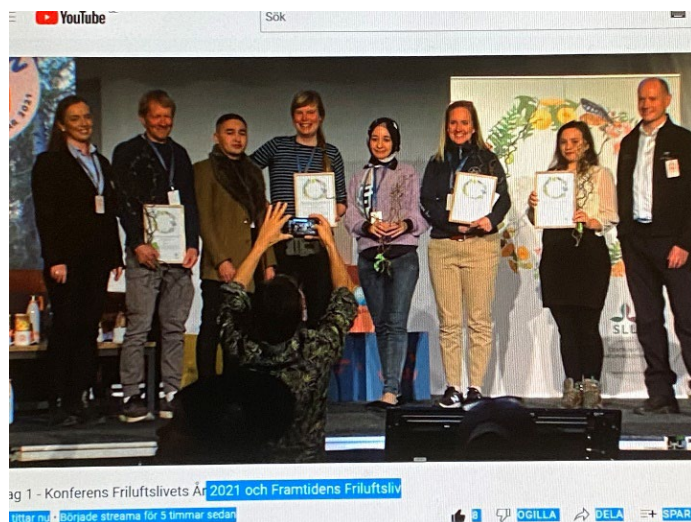
Sammanfattning

SLU Centrum för naturvägledning (CNV) har under året bidragit i planeringen för de två blivande nationalparkerna i Bästeträsk och Nämdöskärgården. En checklista för naturvägledning för Sveriges Nationalparker har tagits fram. Fem nummer av publikationen *Naturvägledaren* och nio nyhetsbrev har getts ut dessutom har kommunikation pågått löpande via sociala medier. Tematiska webinarier har genomförts för aktiva inom naturvägledning för varumärket Sveriges nationalparker, arbetet med Sveriges naturum och med de lokala naturvårdssatsningarna. CNV har också utvecklat och genomfört utbildningar om naturvägledning inom ramen för Naturnära jobb. En nyhet för året var öppna digitala morgonmöten *Gökottor* med en inledande föreläsning följt av diskussion och erfarenhetsutbyte för naturvägledare.

CNV bidrog i planering och genomförande av Friluftslivets år 2021 och Tankesmedja för friluftsliv. De digitala konferenserna *Vitamin N* om naturvägledning och hälsa, *Älgen i rummet* om att kommunicera allemansrätten var välbesökta. Utdelning av utmärkelsen *Årets naturvägledning* skedde i samband med Friluftslivets års slutkonferens. Omvärldsrappporter om tillgänglighet respektive hälsa har producerats. CNVs insatser har nått länsstyrelser, kommuner, naturturismföretag och frivilligorganisationer. CNV har under året också samarbetat med och föreläst om naturvägledning och friluftsliv för nordiska, brittiska och europeiska organisationer.

Utöver de projekt som drivits i samarbete med Naturvårdsverket har arbetet med utveckling av naturvägledning fortsatt också i samarbete med och på uppdrag av andra aktörer som till exempel Havs- och vattenmyndigheten, Skogssällskapet och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Medarbetarna arbetade hemifrån under stor del av året till följd av pandemin. Möten, seminarier och undervisning fick planeras för digitala format. CNV:s personal 2021 var Katrin Jones Hammarlund, Anders Arnell, Per Sonnvik, Per Bengtson och Eva Sandberg

REDOVISNING AV UPPDRAG FÖR NATURVÅRDSVERKET 2021

Uppdrag 1: CNV basverksamhet

1.1: Omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning har pågått löpande enligt uppdrag. CNV deltog digitalt vid följande organisationers konferenser: National Association for Interpretation, Interpret Europe och Association for heritage interpretation.

Två omvärldsrapporter till Naturvårdsverket har producerats:

Förutsättningar för friluftsliv för personer med funktionsnedsättning behandlades i den första rapporten. Förutsättningarna för friluftsliv beror bland annat på typ av funktionsnedsättning, i vilken grad naturområden är tillgängliga och vilka ekonomiska förutsättningar personerna har för att skaffa sig de hjälpmedel man behöver för sitt friluftsutövande. Att ge sig ut i grupp med en ledare kan underlätta för friluftsutövandet och här kan naturvägledning vara viktigt.

Naturvägledning och folkhälsa var tema för den andra. Intresset för kopplingen mellan naturkontakt och hälsa har ökat under senare år. Corona-pandemin har dessutom påverkat friluftsvanorna och allt fler nyttjar natur för välbefinnande. Intresset är stort både hos naturvägledare som vill förstå och integrera hälsodimensioner i sina aktiviteter och hos personer från vård och omsorg som vill använda natur som arena för hälsa. Rapporten gav exempel på aktuella aktiviteter, forskning och utveckling kring folkhälsa och naturvägledning.

1.2: Samverkan

Cirka 1400 prenumeranter får CNV:s nyhetsmail och Naturvägledaren.

CNV är aktiva medlemmar och deltagare i bland annat följande nätverk: samverkansnätverket Naturens år; Föreningen för nationell utbildningsnorm för naturguider, FUN; Naturhistoriska museers samarbetsorganisation, NAMSA; Interpret Sweden Network samt Utenavet, den europeiska organisationen Interpret Europe samt den nationella IGGP-kommittén (geoparker) som leds av SGU.

CNV följer trender, aktiviteter och aktualiteter inom naturumsfären genom våra uppdrag och samarbeten med naturum. En viktig kontaktyta är "naturummusketörerna", naturums talespersoner.

CNV har under 2021 fortsatt samarbeta med den referensgrupp av nationalparksförvaltare som bildades 2020.

CNV har kontakt med länsstyrelsernas LONA- och friluftslivssamordnare genom aktiviteter som Tankesmedjan, Friluftslivets år 2021 och webinarium om LONA med mera.

Den nordiska samarbetsgruppen för naturvägledning

Den nordiska samarbetsgruppen för naturvägledning samlades i Norge på Nordland nationalparkscenter den 6-8 oktober för kunskapsutbyte och samverkan. En ansökan till Nordiska ministerrådet från gruppen om ett gemensamt nordiskt projekt för att kommunicera biologisk mångfald togs fram under våren. Ansökan avslogs. Boken *Naturvägledning i Norden* fortsätter att laddas ned på samtliga språk (totalt har den laddats ned 8000 gånger varav 2000 under 2021). Boken har tryckts om på danska.

Föreningen för nationell norm för utbildning av naturguider (FUN)

CNV är representerat i styrelsen i den förening som är huvudman för den nationella normen för utbildning av naturguider och det certifieringssystem för naturguider som Naturturismföretagarna förvaltar. CNV driver frågor om kompetensutveckling av dem som certifierar guiderna och systemets kvalitetssäkring framåt samt bidrar med bakgrundskunskap från tidigare arbete. Naturturismens yrkesnämnd har tillfrågats om att ta över som huvudman för certifieringen och normen. CNV planerade för en träff för examinatorerna.

Interpret Sweden Network

Genom initiativ från Kulturarvsakademien vid Göteborgs universitet finns ett nätverk för alla intresserade av natur- och kulturarvsinterpretation sedan 2020. CNV har följt och stöttat arbetet genom informationsspridning.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet och CNV har ett långårigt samarbete kring interpretation. Under 2021 togs en första version av en gemensam skrivelse fram om möjligheter till fortsatt samverkan, gemensamt arbete med och utveckling av naturvägledning och kulturarvspedagogik.

NAMSA Naturhistoriska museers samarbetsorganisation

CNV deltog i två digitala möten 2021. Ordförandeskapet har tagits över av Naturhistoriska riksmuseet Stockholm. Många av föreningens 59 medlemmar är naturum.

Utenavet

CNV har deltagit i Utenavets arbete med fokus på arbetet i Friluftslivets år. Ett gemensamt webinarium om undervisning och lärande utomhus genomfördes den 12 oktober, CNV och övriga organisationer bidrog också med en film. Aktiviteten samordnades av CNV och Jönköping University, och var en del av temamånaden Lära ute inom Friluftslivets år.

Nätverket Naturens år

Nätverket träffades en gång under 2021. Träffen skedde digitalt den 26 oktober.

Stöd till SGU:s geoparksarbete

CNV deltar i arbetet i Unescos International Geoscience and Geoparks Program i den nationella [IGGP-kommittén](#) som gör bedömningar av kandidater och bidrar i det nationella arbetet med ansökningar till Svenska geoparker. Under 2021 gjordes en bedömning av Geopark Indalsälvens ansökan. Ett besök på plats skedde i oktober 2021. CNV bidrog med en föreläsning för aktörer i Platåbergens geopark. Platåbergens utsågs officiellt till Unesco geopark 2021. Siljansringen är sedan tidigare utsedd till svensk geopark.

SLUs forskningsplattform Framtidens djur, natur och hälsa

CNV gav under perioden 2018-2020 fyra seminarier tillsammans med SLUs framtidsplattform djur, natur och hälsa (från 2021 One health) det femte i serien, *Vitamin N* genomfördes som del i Friluftslivets år 2021 (se uppdrag 4).

Interpret Europe

Certifierade utbildare i Interpret Europe ses regelbundet och coachar varandra. Två av CNVs medarbetare är certifierade utbildare och deltar aktivt i samverkan. CNV deltog i Interpret Europes digitala konferens i oktober. CNV har också deltagit i flera webinarier som Interpret Europe erbjuder.

CNV har inte kunnat prioritera att arbeta aktivt med SLU:s kunskapspark, medborgarforskning på SLU, Svenska Djurparksföreningen och Europarc under 2021. Ett nätverk inom skogssektorn har delvis byggts i samarbetet med Skogssällskapet (se externfinansierade projekt). För övriga samarbeten se projektuppdrag nedan.

1.3: Seminarier/workshops, kurser och föreläsningar

Genomförda aktiviteter

Här tar vi främst upp de aktiviteter som inte är kopplade till andra projekt/områden och nämns där.

Gökotta med CNV – nytt koncept med morgonträffar för naturvägledare

CNV arrangerade en serie med morgonseminarier. Gökotta med CNV inleds med en kort presentation om ett aktuellt tema och sedan följer samtal där alla kan bidra och inspireras av varandra. Konceptet har varit populärt med över 80 anmälda på flera av träffarna. Sex gökottor genomfördes:

- **Naturvägledarnas hemliga knep, med Martin Emtenäs, 17 mars**
Många naturvägledare har metoder och tips för hur man kan engagera grupper i naturen, som förtjänar att spridas mer. Under detta frukostseminarium avslöjade Martin Emtenäs några av sina "hemliga knep". Vi diskuterade och delade med oss av erfarenheter i grupper
- **Naturvägledning i den brukade skogen, med Leif Öster, 21 april**
Skogsägaren och turistföretagaren Leif Öster delade med av sina tankar kring naturvägledning i brukad skog. Därefter diskussioner i smågrupper kring frågan om hur naturvägledning kan bidra till samtal och dialog om skogen.
- **Naturvägledning med ätliga vilda växter, med Lisen Sundblad, 19 maj**
Lisen Sundgren som är välkänd folkbildare inom området ätliga vilda växter deltog och i gruppdiskussioner delade vi tankar om detta tema för naturvägledning,
- **Hur tänker naturvägledare kring tillgänglighet, med Sofia Arnsten och Stephanie Anvelid Uller, 2 juni**
Denna Gökotta hade fokus på naturvägledning för personer med funktionsnedsättning. Vad behöver man tänka på? Vad är det som behöver vara tillgängligt? Presentation och samtal med Sofia Arnsten och Stephanie Anvelid Uller som bedrivit tillgänglig naturvägledning under många år.
- **Digitala verktyg för naturvägledning – för vem och hur, med Paul Henningsson, 15 sept**
Digitala verktyg kan förhöja tillgänglighet och lärande hos deltagarna. Möjligheterna är många, så hur ska du som naturvägledare använda digitala lösningar så att de anpassas till målgruppen? En presentation med Paul Henningsson och möjlighet till samtal och nätverkande
- **Naturvägledning i klimatkrisens tid – oro, hopp och handling, med Erika Bjerström, 14 dec**
Erika Bjerström, klimatkorrespondent på SVT, berättade om sin bok Klimatkrisens Sverige – så förändras vårt land från norr till söder. Följt av diskussion om hur naturvägledare kan kommunicera om klimatkrisen, visa effekter i naturen och landskapet och inkludera och involvera deltagarna.

Föreläsningar för organisationer i andra länder

CNV har under 2021 på begäran hållit fem digitala föreläsningar om CNV:s arbete med naturvägledning och kopplingar till friluftsliv, hälsa och boken Naturvägledning i nordens som finns tillgänglig på engelska.

- Lunchföreläsning på uppdrag av **New Forest National Park och University of Bournemouth** för ett hälsonätverk gavs den 16 februari.
- Två webinarier för organisationen **Interpret Europe**. Det första i 17 februari om arbetet med certifieringssystem och kvalitetssäkring av naturguider i Sverige. Det andra om CNV:s arbete med utveckling av naturvägledning nationellt och i nordisk samarbete gavs 26 oktober
- Föreläsning på uppdrag av finska **Metsähallitus** vid deras årliga inspirationsseminarium den 28 oktober (Välkesseminarium) för naturvägledare och utomhuspedagoger om boken Naturvägledning i Norden

- Keynoteföreläsning för **Association for Heritage Interpretation** i Storbritannien om boken **Naturvägledning i Norden** och hur interpretation används i utveckling av naturvägledning i Sverige. Vid organisationens årskonferens 3 november.

Övrigt:

Naturvägledning för Lunds kommun

En digital workshop om naturvägledning för naturvårdspersonal med flera i Lunds kommun hölls i april i samarbete med kommunens utvecklingssamordnare och naturum Skrylle.

Platåbergens Geopark

En föreläsning om interpretation och vad CNV kan erbjuda gavs för aktörer / företag kopplade till Platåbergens Geopark den 19 oktober.

Naturvägledning för Länsstyrelsen i Jämtlands län

En utbildning i naturvägledning och interpretation hölls för och på uppdrag av naturvårdsenheten på Länsstyrelsen i Jämtlands län i oktober i samarbete med naturum Vålådalen. Samtliga medarbetare på enheten deltog i ett halvdags webinarium, följt av en heldag i fält för förvaltningspersonal, friluftssamordnare med flera. Naturum Höga Kusten medverkade också med inspiration om arbetet med planering av naturvägledning i världsarvsområdet. Utbildningen kan fungera som modell för liknande aktiviteter i andra län.

Webbinarier för nationalparksförvaltare

Tre webinarier för nationalparksförvaltare har genomförts (se uppdrag 3)

Seminarium om att kommunicera allemansrätten

Seminariet Älgen i rummet – konsten att kommunicera allemansrätten genomfördes den 28 januari (se uppdrag 6).

Seminarium om naturvägledning och hälsa

Webinariet "Vitamin N – hur natur och naturvägledning kan bidra till bättre hälsa" som tog avstamp i aktuell forskning kring naturkontakt och folkhälsa genomfördes den 10 november. (se uppdrag 4)

SLU/Externfinansierade aktiviteter som kompletterar det utbud Naturvårdverket finansierar

Naturvägledning för yrkesverksamma

För 12:e året genomfördes denna universitetskurs på 3 hp, finansierad av SLU. 2021 kunde kursen genomföras på plats i Uppsala till skillnad från 2020. 17 deltagare fullföljde kursen.

Miljökommunikation, miljökonsekvensbeskrivning och naturvägledning

Programkursen 7.5 hp för agronom- respektive biologistudenter gavs i december i samarbete med avdelningarna för miljökommunikation och landskapsarkitektur på SLU. 13 studenter deltog.

Aktiviteter för det limniska nätverket

De aktiviteter som CNV genomfört genom samarbetet med Havs- och vattenmyndigheten har varit tillgängliga för alla intresserade i CNV:s nätverk.

1.4: Kommunikation

Rådgivning

Rådgivning för nätverket och studenter sker löpande. Personer inom och utanför CNV:s nätverk önskar rådgivning om exempelvis utbildningar (både för "eget bruk" och rådgivning kring att starta utbildningar – från andra lärosäten), utställningar med natur- eller nationalparksanknytning, förfrågningar om att bolla idéer/projektutkast, stöd i planering av naturvägledning, att kommentera rapporter och bidra med kontakter. De råd och tips CNV ger kan ta sin utgångspunkt både i Sverige och i övriga Europa. Frågor kommer också från våra nordiska grannländer och samverkansparter i det europeiska nätverket Interpret Europe.

Exempel på vad CNV har bidragit till 2021:

- CNV var med och tog fram en film om hur man kan genomföra tillgängliga guidningar. Filmen togs fram i ett samarbete kring tillgänglig naturvägledning med Studieförbundet Stockholms län.
- Presentation av CNV och information om kvalitetssäkring av naturguider för kursen Skogsguide på Klarälvdalens folkhögskola.
- Stöd för ansökan om en YH-utbildning om naturguidning i regi av TEC.
- Råd och delaktighet i ansökningar för de projekt som pågår i Nämndöskärgården (främst i anslutning till projektet Nämndö Green Archipelago. I samarbete med SLU Aqua.

Nyhetsutskick: Naturvägledaren och Nytt från CNV

Årets fem nummer av *Naturvägledaren* hade titlarna: Konsten att kommunicera allemansrätten; Naturvägledning i brukad skog; Digitala verktyg för naturvägledning; Tillgänglig naturvägledning för alla; Vitamin N – naturvägledning bidrar till folkhälsa. *Nytt från CNV*, med kortfattad information om CNV:s verksamhet, publicerades vid nio tillfällen under året.

Webben och sociala medier

Webben fylls löpande med dokumentation av aktiviteter samt artiklar från *Naturvägledaren*. Arbetet med att uppdatera sidor med olika ämnesfokus, litteraturlistor, tips, artiklar osv. pågår kontinuerligt. I kalendariet på webbsidan publiceras aktuella aktiviteter inom naturvägledning (egna och andras). Lediga jobb för naturvägledare publiceras på webben och på Facebook.

Under 2021 gjordes en särskild satsning på CNV:s webb om digitala verktyg för naturvägledare, att kommunicera allemansrätten och tillgänglig naturvägledning.

Antalet följare av CNV:s Facebook-sida har under året ökat från 1 409 till 1 582 (1 januari - 31 december, 2021). 1165 personer var med i gruppen Naturvägledare i Sverige den 24 januari 2022, vilket var en ökning med 297 personer sedan 30 december 2020). CNV är också aktiva på LinkedIn, Instagram och Twitter.

CNV har löpande bidragit med inslag till Naturvårdsverkets *Lägesrapport skyddad natur* och *Nytt från Sveriges nationalparker*.

Årets naturvägledning

CNV arrangerade 2021 för andra gången en utdelning av utmärkelsen Årets naturvägledning i syfte att lyfta fram naturvägledning som fördjupar kunskap, ger positiva upplevelser och bidrar till engagemang. 32 nomineringar skickades in och baserat på bedömningskriterierna valde CNV ut 10 finalister till kategorierna: *Naturvägledning med guide* och *Självguidande naturvägledning*. En jury valde ut en vinnare till respektive kategori och det blev *Äventyrsgruppen på Miljöverkstan Flaten* och *Utbildningsplats skärgården*. Pristagarna har fokuserat på att öka ungas kunskap om naturen och att inspirera med naturupplevelser. Utöver detta delades två hedersomnämningar ut. Vinnarna och hedersomnämningen presenterades på Friluftslivets års slutkonferens i Åre den 6 december och ceremonin fick stor uppmärksamhet där och i sociala medier.

Uppdrag 2 Naturumverksamheten

CNV har medverkat i Naturvårdsverkets planering kring naturumverksamheten och har stöttat samordnaren Linda Sörnäs i hennes arbete. Bland annat har CNV bidragit med synpunkter i arbetet med en ny naturumstrategi.

CNV bidrog till planering och genomförande av årets nationella naturumträff i Malmö den 16-18 november. Träffen arrangerades i samarbete med naturum Öresund, som stod för stor del av programmet. CNV höll en workshop om kvalitativ utvärdering av naturvägledning.

CNV medverkade också i de två digitala träffar som hölls för naturums huvudmän i april och december. Den andra träffen "sändes" från Naturvårdsverket tillsammans med naturumsamordnaren.

Arbetet med att utveckla formerna för uppföljningsbesök/utvecklingsbesök på naturum påbörjades, men kommer huvudsakligen ske 2022. Inga besök genomfördes 2020-21 främst på grund av pandemin.

CNV har bidragit med råd och stöd till följande naturum i processer med utställningsförnyelse med mera: naturum Dalarna, naturum Fulufjället, naturum Store Mosse. CNV stöttade också naturum i deras medverkan i Friluftslivets år.

Uppdrag 3 Varumärket Sveriges nationalparker

CNV har hållit i tre webinarier för nationalparksförvaltarna om:

- Aktörssamverkan efter utbildning
- Att förebygga konflikter och öka förståelse för regler i skyddad natur med naturvägledning
- Hälsöfrämjande aktiviteter i skyddad natur

CNV deltog i den digitala aktörsutbildningen för Åsnens nationalpark och ansvarade för utbildningsblocket om världsledande pedagogik (block 4).

CNV har deltagit vid möten med referensgruppen för nationalparkernas varumärke. CNV har bland annat tagit upp förslag på innehåll vid webinarier för nationalparksförvaltarna samt hållit i diskussioner om världsledande pedagogik och vilka behov det finns att förtydliga det begreppet/konceptet.

CNV färdigställde i samråd med referensgruppen [Checklista för världsledande pedagogik](#) i Sveriges nationalparker. Listan publicerades strax efter årsskiftet 2022 på Naturvårdsverkets webbplats.

Arbetet med bidrag till planering av naturvägledning i de blivande nationalparkerna Bästeträsk och Nämndöskärgården fortsatte (se uppdrag 9).

CNV har deltagit i Naturvårdsverkets kurs för att kunna arbeta med planeringsverktyget Conservation Standards.

Uppdrag 4 Friluftslivets år 2021

CNV har varit aktiv samarbetspart i Friluftslivets år, från planering till genomförande, och bidragit med kompetens om naturvägledning. Arbetet har fokuserat på att bidra till att naturupplevelser, naturvägledning och kommunikation om allemansrätten integreras i Friluftslivets år och att interpretation, integration och tillgänglighet blir naturliga byggstenar. En viktig del i arbetet har varit att bidra till kommunikation om året och inspirera CNVs nätverk av naturvägledare att ta aktiv del i arbetet. CNV har deltagit i arbetet i fem arbetsgrupper: (1) Invigning, (2) Aktiviteter i naturen, (3) Skolan, (4) Må bra och (5) Dialog.

Gilla naturen

Gilla naturen är ett läromedel för årskurs 4-6 som handlar om att upptäcka naturen, uppskatta naturen och att uppmärksamma att barnens natur är viktig. Gilla naturen lanserades 2017 med CNV som samordnare. För att

förbereda en nylansering av Gilla naturen med koppling till Friluftslivets år 2021 skapades ett samarbete med Naturskyddsföreningen, som ansökte om stöd från Naturvårdsverket för att utveckla konceptet vidare. Under 2021 hade CNV en stödjande funktion i arbetet med nylanseringen av Gilla naturen. Under hösten tävlade mellanstadieklasser med sina bästa naturtips i bild och text. Av 104 inkomna bidrag utsåg juryn nio vinnare, tre i varje tävlingskategori, Må bra i naturen, Lära i naturen och Hjälpa naturen.

Paradis ute

CNV utvecklade ett material riktat till ideella ledare i friluftslivet, kallat [Paradis ute – tio tips för naturvägledning](#). Materialet har utvecklats i samråd med naturvägledare bland annat genom en gökotta (se ovan). Det har även använts i samband med olika utbildningar. Materialet presenterades vid en workshop och ett bokbord vid Friluftslivets års slutkonferens i Åre i december.

Unga naturvägledare i skyddad natur

CNV utvecklade en utbildning för unga naturvägledare som ett pilotprojekt. Utbildningen genomfördes med två utbildningsdagar för ungdomar i Vallentuna kommun. Kommunen anställde ungdomarnas som sommarjobbande naturvägledare. Projektet genomfördes i samarbete med Studieförbundet i Stockholms län.

Vitamin N

CNV arrangerade den 10 nov ett webinarium med koppling till friluftslivets år *Vitamin N – hur natur och naturvägledning kan bidra till bättre hälsa*. Webbinariet tog avstamp i aktuell forskning kring naturkontakt och folkhälsa och var en fristående avslutning på en seminariereserie som CNV ordnat i samverkans med SLUs Framtidsplattform One health. En av flera medverkande forskare var William Bird, läkare och redaktör till *The Oxford textbook of Nature and Public Health*. Drygt 100 personer deltog vid seminariet.

Utenavet

CNV:s arbete med Utenavets gemensamma webinarium (se ovan) var också en del av CNV:s arbete med Friluftslivets år.

CNV bidrog till temamånaden "Äta ute" genom att delta i en regional grupp som lyfte och spred kunskap om frågorna genom att ta fram [en digital utflyktslåda](#) och ordna pressträffar på temat.

Uppdrag 5 Tankesmedja för friluftsliv

CNV medverkade aktivt i planeringsgruppen för Tankesmedjan som 2021 genomfördes digitalt under två dagar. CNV stöttade projektledaren för smedjan i framtagandet av tema, platsbaserade case och i att hitta facilitatorer som skulle leda arbetet. CNV deltog själva med två facilitatorer, till det för- och efterarbete som krävdes samt med en person som fungerade som teknisk backup. De workshops som CNV ansvarade för handlade om Hallandsåsen och Sisjön-Sandsjöbacka i Göteborg.

Uppdrag 6 Allemansrätten

Uppdraget med att öka kunskapen bland landets naturvägledare om allemansrätten och hur den kan kommuniceras har inneburit att både lyfta fram bra material som redan finns, och att hitta nya sätt att inspirera till engagerande kommunikation. CNVs webbplats om [allemansrätten](#) har utvecklats.

Seminarieriet *Älgen i rummet – konsten att kommunicera allemansrätten* genomfördes 28 januari 2021. Det riktade sig till naturvägledare och personer som arbetar med friluftsliv. Seminariet var mycket välbesökt med över 500 deltagare. Medverkade gjorde bland andra HKH Kronprinsessan Victoria, GD Björn Risinger, Klas Sandell och Jim Mitchell från New Forest National Park i England.

Deltagarna fick *Allemansrätten – en vägledning*. Ett nummer av Naturvägledaren med tema *Att kommunicera allemansrätten*, gavs ut i samband med seminariet 28 januari.

Snabbkurs i Allemansrätten genomfördes i samarbete med Naturvårdsverkets experter den 11 maj. Kursen vände sig till naturvägledare runt om i landet och hade 92 deltagare.

Uppdrag 7 LONA – den lokala naturvårdssatsningen

Under två halvdagar, 27-28 april, arrangerades en träff för ca 90 personer som ville inspireras och utbyta erfarenheter kring att söka och driva LONA-projekt. Eftersom det var Friluftslivets år låg dagarnas fokus på friluftsliv och naturvägledning. Naturvårdsverket och CNV arrangerade gemensamt. Efter inledande ord av Claes Svedlindh från Naturvårdsverket fick deltagarna höra om följande goda exempel:

- Att kommunicera naturvett och allemansrätt. Anna Holst från naturskolan Nyköping
- Hitta ut - ett projekt med natur- och hälsoperspektiv i Karlshamn. Jakob Emander från Stigmännen Karlshamn orienteringsklubb
- Öka förståelsen för ekologiska och kulturella samband med en övergripande naturvägledningsplan. Tina Ottosson från Örnsköldsviks kommun
- Biologisk och kulturell mångfald i Hospitalsträdgården. Sara Rydeman från Uppsala kommun
- Överbygg språkliga och kulturella barriärer med flerspråkiga naturvägledare. Sara Beckman, Badr Bajoud och Houshang Yadegari från Upplandsstiftelsen

Tre artiklar om LONA:projekt publicerades på CNV:s webbplats. CNV har även lyft LONA kontinuerligt på webinarier, i nyhetsbrev och i samtal med andra aktörer.

Uppdrag 8 Dialogverktyg i natur

Arbetet med att ta fram ett kursmaterial för dialogverktyg i natur påbörjades i slutet av året.

En referensgrupp formades och intervjuades inför framtagandet av materialet 2022.

I gruppen ingår Johan Åberg, Skogsstyrelsen, Magnus Eckeskog, Lunds kommun, Henrik Roos, Länsstyrelsen Västra Götaland, Carina Wettemark, Kristianstads kommun, Biosfärsområdet Vattenriket, Urban Pettersson, Länsstyrelsen Gotland, Tommy Ek Sveaskog. Till projektet har också Mari Kågström, forskare Centrum för biologisk mångfald vid SLU knutits. Samråd skedde med den konsultgrupp som på Naturvårdsverkets uppdrag erbjuder dialog och samverkansutbildningar från 2022. Planering skedde inför en gemensam kurs där modulen kan testas. Kursen vänder sig till länsstyrelsernas friluftssamordnare och planeras till april 2022.

Uppdrag 9 Utveckla naturvägledning i blivande nationalparker

Arbetet med stöd för planering av naturvägledning i Nämndöskärgårdens nationalpark inleddes hösten 2020. CNV uppdrogs 2021 att delta i samrådsmöten och workshops med projektgruppen samt att ordna workshops som underlag för planering för naturvägledning.

Naturvägledning integrerades i planeringen genom CNV:s närvaro i den serie av workshops om natur- och upplevelsevärden i Nämndöskärgårdens respektive området kring Bästeträsk som nationalparksprojektet arrangerade. Dessutom genomförde CNV två workshops för Nämndöskärgården respektive tre för Bästeträsk i syfte att inventera "berättelser", tankar och åsikter om naturvägledning och upplevelsevärden i de blivande nationalparkerna. Aktörer som på olika sätt möter besökare i området idag och i framtiden var inbjudna och syftet var därmed också bygga ett nätverk med aktörer med intresse för naturvägledning. Deltagarna bjöds in öppet via länsstyrelsens kanaler.

CNV gjorde ett studiebesök med länsstyrelsen i Bästeträsk under sommaren. CNV deltog också i den referensgrupp som stöttar arbetet med planering av anläggningar i Bästeträsk. Samt i samordningsmöten med omvärlds- och biosfärsprojekt som pågår i Nämndöskärgården.

Som del i planeringsprocessen har nationalparksprojekten arbetat med Foundation of Success (FOS) som faciliterat processerna genom Conservation Standards (COS) planeringsmodell. I januari 2021 deltog CNV i en utbildning om COS med Kullaberg som case. Parallellt med arbetet har FOS arbetat med en manual om hur upplevelsevärden kan integreras i planering med COS. CNV har bidragit till diskussionen och kunskapsunderlag om hur naturvägledning kan användas som verktyg både för natur- och upplevelsevärden. Samt med att ringa in hur information, naturvägledning och anläggningar som tillgängliggör nationalparken är delar i den struktur för besöksförvaltning som möjliggör och stärker upplevelsevärden. CNV lämnade under våren övergripande synpunkter på en första version av manualen till ansvariga handläggare på Naturvårdsverket.

Uppdrag 10 Planera och genomföra utbildningar för naturvägledare och guider med fokus på nya svenskar

Många regioner har visat intresse för att genomföra utbildningar inom naturvägledning för sina arbetslag inom naturnära jobb. Inledningsvis fanns en osäkerhet hur projektet skulle genomföras regionalt. Frågor om resurser för handledning av de nya naturvägledarna och vem som kan anställa dem har uppstått. Under 2021 har CNV samlat erfarenheter och exempel på hur det kan planeras och genomföras med upplägg och möjliga vägar framåt i regioner och kommuner.

CNV genomförde utbildningar i Örebro, Västmanland och Kronobergs län. Tre personer i Örebro län gick utbildningen (få på grund av Corona-restriktionerna). I Västmanland och Kronoberg utbildades 8 respektive 7 personer. Länsstyrelserna och Skogsstyrelserna som varit CNV:s partners i genomförandet har vittnat om hur positiv mottagandet varit hos deltagarna. Att få en ökad kunskap om svenska naturen och hur de själva kan föra kunskapen vidare till fler uppfattats som positivt.

Trots intresse från fler län var en begränsande faktor (utöver pandemin) antalet utbildare. Förutom CNV:s egen resurs var det Kajsa Grebäck och Hala Buraq från Örebro län. Därför pågick rekrytering av fler utbildare parallellt. Naturvägledare från Upplandsstiftelsen och Biotopia bjöds till utbildningen i Västmanland för att utöka gruppen inför 2022.

Utbildningen inleddes med en prova-på-dag – hur är det att vara med på en naturvägledningsverksamhet, vad är naturvägledning? Hela arbetslagen deltog. Samtliga deltagare gavs en introduktion i naturvägledning och de som var verkligt motiverade erbjöds sedan att gå vidareutbildningen, en kurs om tre dagar. Därefter tog en handledare i regionen över fortsatt utbildning.

Kursmaterialet som används är det utbildningspaketet för flerspråkiga naturvägledare som togs fram i samarbete med Naturskyddsföreningen Örebro län 2020. Materialet är fritt att använda och kan laddas ned från CNV:s webbplats.

Bilaga 1 Övriga samarbetsprojekt 2021 (uppdrag)

Dessa projekt är helt eller delvis externfinansierade (alltså ej av Naturvårdsverket eller SLU) men har grund i basuppdragets möjlighet att söka externa medel och samarbeten. Projekten beskrivs här för att ge en god helhetsbild av CNV:s verksamhet.

Naturvägledningsplan för Ängsö nationalpark, Länsstyrelsen i Stockholm län

På uppdrag av länsstyrelsen i Stockholms län togs ett underlag för naturvägledningsplan fram för Ängsö nationalpark.

Interpretationsplanering Världsarvet Höga Kusten-Kvarkens skärgård, Länsstyrelsen i Västernorrland

På uppdrag av Länsstyrelsen i Västernorrlands län stöttade CNV 2018-2020 framtagandet av en naturvägledningsplan för världsarvet Höga kusten / Kvarkens skärgård. Den färdiga naturvägledningsplanen publicerades 2021. Så också en utförlig beskrivning och dokumentation av planeringsprocessen på CNV:s webbplats.

Examination vid Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)

CNV har för sjätte året examinerat studenter vid kursen Naturbasert reiseliv på uppdrag av NMBU i Norge. Examinationen skedde via videolänk.

Interpretation och naturvägledning för skogssektorn, Skogssällskapet

Detta projekt, med anslag från Skogssällskapet, avslutades 2021 med ett temanummer av Naturvägledaren i mars (se ovan), en avslutande fältdag i SLU Asa försökspark i oktober (i samarbete med Föreningen Skogen, Södra och personal i Asa), och en slutrapport till Skogssällskapet i december. Till slutrapporten hörde också en kort handledning för skogssektorn: *Interpretation – Skogens besökare i centrum*. Projektet har också avkastat några kortare presentationer, se Seminarier mm ovan.

Limniskt nätverk, Havs- och vattenmyndigheten

CNV fortsatte under 2021 samarbetet med **Havs- och vattenmyndigheten** (HaV) för att organisera och stötta ett nätverk inom limnisk pedagogik i Sverige. Havsmiljöinstitutet (HMI) har motsvarande uppdrag vad gäller marin pedagogik. CNV och HMI samarbetar tätt tillsammans med de båda nätverken.

CNV har under året genomfört enkätundersökningen *Hur jobbar skolan med att öka elevernas vattenmedvetenhet?* Enkäten gick till alla kommuner i Sverige och sammanställdes sedan i en rapport med samma namn.

Under året har CNV i samarbete med HMI genomfört tre nätverksträffar, en filmkurs och en större konferens. Den röda tråden för årets träffar har varit "Att berätta om vatten". Följande arrangemang genomfördes:

- Limnisk träff med Blå lådan, en teoretisk, fysisk och digital plattform med syfte att tillgängliggöra kunskap om vatten och dess miljöer genom upplevelser och delaktighet.
- Gemensam träff med marina nätverket: Skapa och dela din berättelse.
- Filmkursen *Gör vatten levande på film* genomfördes med 4 träffar under hösten.
- Gemensam träff med marina nätverket: Hur jobbar vi med naturvägledning i vatten?
- Den årliga gemensamma konferensen *Att sprida ringar på vatten* blev mycket uppskattad.

CNV har även deltagit på Havs- och vattenforum och höll där en workshop med rubriken *Känsla för vatten*. Under workshopen diskuterades deltagarna hur vi konkret kan bidra till att öka medvetenheten om vattnets värde.

Fem nyhetsbrev har skickats till det limniska nätverket.

CNV har fortsatt utveckla webbsidan *Utomhusbaserat lärande kring vatten – från källa till hav*. På den samlas exempel på verksamheter inom sötvattenpedagogik, utomhuspedagogiska övningar och material, litteraturtips, med mera.